

Et Brev fra M. W. Brun angaaende J. L. Heibergs Over- tagelse af Posten som Teaterdirektør.

Meddelt af **Robert Neiiendam.**

Ved Regeringsforandringen i 1849 herskede der stor Meningsforskell, saavel i Pressen som blandt de dengang Styrende, om det kgl. Teater for Fremtiden skulde sortere under Staten eller under Kongens Civilliste.

Personalets store Navne spekulerede i »den fri Forfatning« og mente, at de burde være selvvalgte til at faa Haand med i Styrelsen, medens de mindre fremragende var bange for, at deres Interesser vilde lide derunder. To Partier stod skarpt overfor hinanden: Det ene Parti — de fremragende — saa hen til den hidtilværende Chef, Hofmarskal J. G. L e v e t z a u, hvis eventuelle Styrelse under Civillisten de mente at kunde faa Haand i Hanke med; det andet, det opadstræbende Parti, saa i Professor, Dr. phil. J. L. H e i b e r g den Mand, der bedst var skikket til at lede en Kunstanstalt, som Staten skulde opretholde, og begge Partier bejlede, som man altid har set det i Teatrets Verden, til d e n s Gunst, som de troede vilde gaa af med Sejren.

M. W. B r u n, der dengang levede i København som Journalist og Forfatter, havde af Teaterchef Levetzau faaet Løfte om en Ansættelse som Regissør eller Sekretær, dersom Teatret kom til at sortere under Civillisten og beholdt ham som Chef, og F r e d e r i k d. S y v e n d e havde gentaget dette Løfte. Men den endelige Afgørelse faldt som bekendt ud til »Fordel« for Staten, og J. L. Heiberg blev derefter af Kultusministeren indstillet til Direktør. Han vilde ikke tage Hensyn til Levetzaus Løfte, og Brun maatte derfor vige Pladsen for Forfatteren, kgl. Fuldmægtig A. L. A r n e s e n, der udnævntes til Kommitteret med et noget tvivlsomt Magtomraade; forøvrigt forlod han kort Tid efter sin Stilling.

M. W. Bruns Livshistorie er velkendt; han var født 1819 i Bergen som Søn af Stiftsprovst C. Brun og Sønnesøn af Biskop J. N. Brun; fra 1851 var han en heldig og anset Provinsteaterdirektør, men Heldet fulgte ham ikke i Hovedstaden, hvor han i korte Perioder var Leder af Casino og Folketeatret; 1883 aabnede han Dagmar-teatret. Han døde 1891.

Brevet, der findes blandt ujourn. Breve 1794—1859, A—E, Teaterark. i Rigsark., er skrevet til Levetzaus Meddirektør, J. G. Adler, som opholdt sig paa Fyen. Han havde som bekendt været

Kabinetssekretær hos Christian d. VIII og Medlem af Teaterdirektionen fra 15. Dec. 1838 til 23. Juli 1849, — den Dag, J. L. Heiberg udnævntes til Enedirektør.

Kjøbenhavn den 18. August 1849.

Deres Excellence!

Jeg burde vistnok allerede for længe siden have tilskrevet Dem og underrettet Dem om, hvorledes Theatersagerne staae; men sandt at sige har jeg været lidt forstemt over den Retning, de have taget, og tilmed vilde jeg nødig skrive, inden jeg var saa nogenlunde vis paa, hvad der foreløbig skulde skee. Nu er imidlertid Alt i den behørigte Orden, og da jeg vover at troe, at det vil interessere Deres Excellence at erfare Maaden, hvorpaa denne Orden er tilveiebragt, skal jeg her i Korthed berette de Facta, der ere mig bekjendte. Jeg beder Deres Excellence imidlertid tilgive, hvis min Epistel skulde blive for lang og trættende; men jeg gjør naturligviis Regning paa Deres Taalmodighed og Overbærelse.

Deres Excellence erindrer vist, hvorlunde Sagerne stode, da De reiste til Fyen, og at jeg dengang yttrede, at jeg var i Tvivl om, hvorvidt det var klogt at holde mig til Kongens bestemte Løfte. Imidlertid var det, som De veed, dog min Bestemmelse først at tale med Heiberg. Jeg gik altsaa til ham; han modtog mig med megen Høflighed (hvilket forresten gjorde mig mistroisk, da jeg af Erfaring veed, hvad den Slags Høflighed har at betyde) og yttrede, at det vilde glæde ham meget, hvis han kunde være mig til nogensomhelst Tjeneste. Jeg tog ham strax paa Ordet, sagde ham mit Erinde, fortalte ham, hvad der allerede var passeret, og yttrede, at hvis han ikke modsatte sig, vilde mit Ønske være opfyldt, min Lykke gjort. Dengang var han endnu ikke udnævnt, men han benyttede sig dog ikke af denne Omstændighed som en Bagdør, hvorigjennem han kunde smutte ud; thi han gik lige til Sagen og svarede: At der kun vilde blive udnævnt een Embedsmand (Madvig¹⁾ havde udtrykkelig sagt: to), og at denne ene — allerede for lang Tid siden var udkaaret. Uagtet dette bestemte Svar blottede dog Herr Professoren en svag Side, og jeg angreb den, idet jeg spurgte ligefrem og rolig: »Hvorledes kan Herr Professoren udnævne en Mand som Comiteret, førend De selv er udnævnt til Directeur?« Han rødmede, hostede og svarede derpaa: »At Udnævnelsen kun var en Form, og at han var enig med Madvig. Imidlertid — vedblev han — vil der vistnok senere blive Vacancer, og fornemmelig meente man, Oeconomiinspecteuren vilde nedlægge sit Embede, ved hvilken Leilighed han da skulde have mig i godhedsfuld Erindring.«

¹⁾ Filologen J. N. Madvig var paa den Tid Kultusminister.

Jeg havde ikke ventet mig noget bedre Svar, hvorfor jeg bukkede, han trykkede min Haand paa det Venskabeligste, og jeg gik ledsaget af hans uendelige Høflighed og Smil; han troede rimeligviis, at jeg var over al Maade tilfreds og beroliget, at jeg gik hjem med en Oeconomyinspecteur i Maven. Men jeg gik ikke hjem; jeg gik til Madvig.

Denne, som er en aaben Charakter, gjentog atter paa det Bestemteste, at der virkelig skulde ansættes to Embedsmænd, hvoraf kun den ene foreløbig var bestemt; men sagde mig tillige ærligt og oprigtigt, at uagtet han erkjendte, at jeg med Ret kunde aspirere til een af de to Poster, saa kunde han dog umuligt indstille en Mand, naar Heiberg var lige stik derimod. Han kunde ikke negte, at Levetzau havde talt min Sag, og at Kongen ligeledes temmelig bestemt havde udtalt sig for mig, og han bad mig derfor, at jeg, hvis jeg blev forbigaaet, ikke maatte tilskrive ham det, men ene og alene det Princip, hvorefter han handlede, og som gik ud paa at lade Directeuren have fri Raadighed til at vælge de Mænd, der skulle assistere ham. Samme Dag skrev jeg til Kongen, underrettede ham om det Hele, og erindrede ham om hans givne Løfte; thi efter disse to Visitter hos Madvig og Heiberg besluttede jeg at holde mig til Kongens Ord.

Søndagen efter reiste jeg til Frederiksborg; jeg fik ikke Leilighed til at tale med Kongen inden Audientsen begyndte, og maatte derfor gaae hen i den store Sal og søge Adgang ad officiel Vei. Jeg stod netop for Tour at gaae ind, da Madvig kom. Han saa mig, saa, at jeg stod lige ved Døren, og han gik lige hen til Tillisch¹⁾ og hviskede med ham. Resultatet af denne Hvissen var, at Tillisch, som ellers altid venter tilsidst, androg hos den jourhavende Adjutant om at gaae ind før mig, hvilket denne bejaede, saafremt jeg ikke havde noget derimod, da mit Navn allerede var opraabt. Jeg bukkede og indrømmede saaledes stiltiende Kammerherrens Ønske. Han gik altsaa ind før mig, blev derinde omtrent en halv Time, og da jeg atter saa ham, aabnede han blot Døren paa Klem og sagde: »Hans Majestæt kan ikke see flere idag med Undtagelse af Ministrene«. Jeg begreb den hele Comedie: Madvig

¹⁾ F. F. Tillisch, Kabinetssekretær og Kammerherre. — M. W. Brun stod i Gunst hos Frederik d. VII. Han havde bl. a. skrevet Dramaet »Gustav d. III«, hvis Opførelse Christian d. VIII af politiske Grunde forbød. Efter Tronskiftet bad B. om den unge Konges Beskyttelse. I et Brev til Teaterdir. 1848, ²¹/₁₀, skrev han: »Kongens Svar til mig var, at hans høisalig Faders Politik ikke var hans; at han, langt fra at lægge Hindringer i Veien for Stykket, tværtimod ønskede at see det opført og at han, som en Følge deraf, vilde befordre dets Opførelse, saasnart først Vaabenstilstanden var sluttet«. (Teaterark.) »Gustav d. III« opførtes 5 Gange i Febr. 1849.

vilde have sin Indstilling underskrevet, i n d e n jeg talte med Kongen. Men han forregnede sig.

Kongen havde faaet mit Brev og fordrede en bestemt Erklæring mig betræffende af Madvig, og da denne ikke kunde give en saadan, — blev Sagen midlertidig udsat. Dette erfarede jeg senere, samt at Kongen slet ikke var vidende om, at jeg var i Forgemakket. Imidlertid gik Tiden hen, og endelig maatte Kongen udnævne Heiberg til Directeur, men [er], saavidt jeg har erfaret, fast besluttet at bruge sin Magt, naar de underordnede Embedsmænd skulde indstilles og udnævnes. M e n d e r k o m s l e t i n g e n I n d s t i l l i n g, og Uger og Dage ere siden den Tid forløbne. Først i disse Dage erfarer jeg Sagens Sammenhæng. Man har gaaet en Omvei, da man frygtede for, at Kongen vilde resolve til Gunst for mig. Man har søgt Sponnecks¹⁾ Tilladelse til, at Arnesens²⁾ Plads som Fuldmægtig maatte staae ham aaben i 1 Aar, man erholdt denne Tilladelse, og derpaa traadte A. strax i Virksomhed som »Comiteret«.

Med Overschou har man gjort færre Ophævelser; Heiberg har blot antaget ham til sin »Medhjælp«, og det kan hænde, at ingen af dem bliver indstillet til Udnævnelse som Kgl. Embedsmænd, og det uagtet A. skal have en Gage paa 1500 Rdl. og O. en paa 1200 Rdl. aarlig. At dette forholder sig saa, vil Deres Excellence kunne see af Aviserne. A. er ikke officielt udnævnt, og dog seer man af Heibergs Avertissement i Adresseavisen³⁾, at han fungerer som Comiteret; O. er heller ikke udnævnt, og dog taler han allerede om Rollebesætninger og Indstudering af nye Stykker. A. har faaet Charakteeren »beqvem«, O. Charakteeren »ei ubeqvem«, og dermed er Sagen foreløbigen afgjort. Hvad Kongen vil sige hertil, veed jeg endnu ikke, da jeg først skal tale med ham imorgen; men jeg maa antage, at han har erfaret Noget derom, thi han har to Gange negtet Professor Heiberg Audients. For Øieblikket at drive Sagen videre anser jeg for uklogt; det kunde saa min Sandten bevirke en Ministercrisis, og det kunde da blive fortalt i Bladene, at jeg, stakkels Fyr, havde været den Tue, der væltede det »ansvarlige« Læs af Madvigs Skuldre. Himlen bevare mig for en slig Brøde!

Imidlertid kan man jo ikke vide, hvorlunde Sagen vil gaae, og hvorlænge Triumviratet vil holde sig; maaskee bliver Heiberg snart træt af den hele Herlighed. Med Lassen⁴⁾ har det ogsaa

¹⁾ W. C. E. Rigsgreve Sponneck, den daværende Finansminister.

²⁾ Forfatteren A. L. Arnesen var da Fuldmægtig i Finansministeriet.

³⁾ 1849, 17/8, opfordrede Heiberg i Adresseavisen »Enhver, der maatte være i Besiddelse af noget fra Theatret udlaant Partitur, Claver-Udtog eller lign. om at aflevere disse til Directeurs Comiterede, Kammerassessor Arnesen«.

⁴⁾ Den tidligere her i Brevet omtalte Økonomiinspektør G. F. Lassen. Om ham se Bruun, Fra det gl. kgl. Bibl. 55 ff.

tilsyneladende lange Udsigter. Han er pludselig bleven rask igjen og gaar daglig og spørger mellem Coulisserne deroppe, uagtet hans Lidelser tydeligt nok afpræge sig i hans Ansigt; men Heiberg har vel sagt, at han skal være rask, og saa er han vel nødt dertil, stakkels Mand! — S c h n e i d e r¹⁾ har faaet sin Afskeed med fuld Gage i Pension, Arnesen skal tildeels overtage hans Functioner. Den stakkels Portner skal ogsaa kastes paa Porten, fordi han ikke har Kræfter nok til at holde begge de store Porte lukkede baade Dag og Nat for derved at spærre Passagen gennem Løngangen. Regisseurværelset skal være der, hvor Rungs Syngeskole tidligere har været, og Schneiders Værelse er blevet indrettet til et »eneberettiget« Boudoir for hendes Naade Fru Heiberg (om hun har faaet »Patent« derpaa, veed jeg ikke). Onde Tunger sige, at Forvalterens Værelse, som støder lige op til Fruens, skal indrettes for Herr Wiehe; men det er kun gemeen Bagtalelse. Alle Fribilletter ere inddragne, og kun de Udvalgte (i Heibergs Øine) beholde deres respective Pladse. Directionslogen er allerede bortabonneret, Friparquettet ophævet, og de faa Lykkelige, der blive benaadede med Heibergs Polititegn, skulle Alle stuves sammen i Nummerparquettet. Kirstein²⁾ har allerede fordret Erstatning, og man siger, at flere Embedsmænd agte at gjøre det samme. Om Forfatterne beholde deres Pladse, veed jeg endnu ikke; men man kan jo godt være Forfatter i Verdens Øine, uden at man derfor er det i Heibergs.

At Deres Excellence bliver en af de Udvalgte, der beholde deres Pladse, er vel udenfor al Tvivl; men Deres Damer maa desværre gjøre Afkald paa den Fornøjelse, de har havt, idet Logen, som stod, ikke mere staar til deres Raadighed. Trods alle disse Besparelser indseer jeg dog klart, at Theaterkassen i Aar idetmindste vil have 10,000 Rdl. større Udgift end i de øvrige Saisoner, og hvorledes Directeuren vil bære sig ad med at skaffe Pengene tilveie, er mig en Gaade, som ene Heiberg kan løse. Feuvæsenet skal bibeholdes, da det efter Heibergs sigende vilde være »en Tilbagegang« at forkaste det! Kommer nu dertil, at ingen Reduction kan foretages, eftersom Sponneck paa det Bestemteste har sat sig

¹⁾ Kgl. Skuespiller L. L. Schneider, 1809—70, var da Regissør. Som Skuespiller afgik han først i 1869 fra Teatret.

²⁾ Konferensraad C. L. Kirstein var siden 1838 afgaaet Teaterdirektør. — En anden afgaaet Direktør, Kmhr. F. C. v. Holstein, skrev 1849, 1/9, til Heiberg: »Efter i 29 Aar at have været Theatrets Chef og administrerende Directeur, kan jeg ikke undlade at yttre min Forundring over, at Hr. Directeuren har villet tilstille mig i mit 79. Aar en Billet, som lyder paa, at jeg tvende Gange om Ugen skal have en staaende Plads.... Pladsen sendes hermed tilbage, da jeg vist aldrig skal sætte min Fod i Teatret«. (Jvfr. Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder, udg. af Robert Neiiendam, II, 275).

derimod, saa indseer jeg i Sandhed ikke, hvorledes det skal gaae, tilmed da de yngre Talenter, som H. dog agter at bruge, ikke længer vil lade sig tilfredsstille med tomme Løfter. Min Forlovede¹⁾ har saaledes allerede faaet flere Roller, og skal derhos begynde Saisonen med »Sovedrikken« og »Figaros Bryllup«; men naar hun har udført disse to Roller, kommer hun vistnok til at spørge: For hvad Priis skal jeg arbeide? Og saa faaer vi at see, hvorledes Heiberg taxerer hendes Talent. — Saisonen skal aabnes med »Livet i Skoven« af Shakespeare og »Slægtingerne«, original Vaudeville, og dette finder allerede Mange at være et uheldigt Valg, da Heiberg derved idetmindste tilsyneladende tilsidesætter vore egne Forfattere og deres Arbeider. Det vil blive interessant at erfare, hvad Plads Øehlen-schlægers Tragedier vil erholde paa Repertoiret; man er her meget spændt paa at see, hvad Heiberg i saa Henseende bestemmer, og tusinde Argusøine vogte allerede paa ethvert af hans Skridt.

Et Theaterblad vil rimeligviis udkomme i Løbet af næste Maaned, saafremt de faa Hindringer, der endnu stille sig i Veien, blive bortryddede. Jeg skal selv være Ud giver og Redacteur og har sikkert mig gode Medarbeidere, hvoriblandt jeg troer at kunne regne paa Goldschmidt²⁾. — Af nye Operaer, som skal indstuderer, kan jeg nævne »Jægerbruden« og »De to Dage«. I den første skal Jfr. Lehmann udføre »Agathes« og Md. Sahlgreen »Annas« Rolle, eftersom den forrige Direction, som det hedder, har lovet disse to Damer nysnævnte Roller. Hvorledes en Contraalt kan synge et høit Sopranparti, begriber jeg forøvrigt ikke.

Levetzau gjorde iforgaars et Afskedsselskab for de Theater-embedsmænd og Kunstnere, han var kommet i Berørelse med. Øehlen-schlæger, Collin, Heiberg og Theaternotabiliteterne vare indbudne, men hverken Phister, Rosenkilde, Nielsen eller Schneider mødte; de sendte Afbud »paa Grund af Upasselighed« og har derved

¹⁾ Da M. W. Bruns senere Hustru, Sangerinden og Skuespillerinden Adelaide (Ida) Rosalie Rantzau, født 14/12 1825 død 29/11 1909, i 1851 søgte om det Holbergske Brudelegat »til fornemme og skikkelige Jomfruers Udstyr«, afslog Biskop Mynster Ansøgningen, fordi hun var et »uægte« Barn, men da Afslaget mishagede Frederik d. VII, lod han Kammerherre Berling udbetale hende af Civillisten en Sum, der svarede til Legatets Størrelse (jvfr. M. W. Brun, Fra min Ungdom, 111). — Hun var Datter af Major Erhard Greve Rantzau til Skovgaard og Brahesholm (1784—1829) og Ugift Frederikke Antoinette Rummelhoff. Da Biogr. Lek. intet oplyser om dette Familieforhold skal her meddeles, at Fru Brun var en Hølsøster til Erhardine Adolphine Rantzau, 1815—93, der i 1836 blev Kammersanger Christian Hansens Hustru og som i Aarene 1835—61 var Skuespillerinde ved det kgl. Teater. Juvelér F. A. Rantzau, 1819—1904, der var gift med kgl. Skuespillerinde Julie da Fonseca, var Søstrenes Helbroder; Vise-digteren, Varietédirektør Rantzau var deres Halvbroder.

²⁾ Fra September 1849 redigerede M. W. Brun det endnu læselige Teaterblad »Thalia«, hvortil Goldschmidt i k k e blev knyttet.

godtgjort, at de til det Yderste vil forfegte Upasselighedssystemet. Og dog have alle disse Kunstnere fornylig underskrevet et Tillids-votum til Levetzau!!¹⁾

Nu har jeg, saavidt jeg veed, gennemgaaet Alt, hvad jeg troer kan interessere Deres Exellence, og jeg har altsaa kun tilbage at bede Dem tilgive, hvis jeg har stolet altfor trygt paa Deres Taalmodighed. I Haab om at see Dem vende rask og tilfreds tilbage, underskriver jeg mig Deres Excellences hengivne og taknemmelige

M. W. Brun.

Ogsaa min Forlovede vover at bringe Dem en hjertelig Hilsen!

¹⁾ Se Indledningen. Jvfr. Overskou, Den danske Skueplads, V, 848 f.

Et Bidrag til Slægten Molbechs Historie.

Ved **A. Thise**.

I Dansk Biografisk Lexikon siges om Historikeren Christian Molbech, at han »havde et svagt Helbred; en Broder af ham blev senere sindssyg«. Hvorvidt disse to Omstændigheder staa i nogen-somhelst indbyrdes Forbindelse er dog ret tvivlsomt; saa meget mere som Sindssygdommen synes at have været af en ganske midlertidig Natur.

Christian Molbechs Forældre, Professor i Filosofi og Matematik i Sorø Johan Christian Molbech, f. 1744 † 2. Febr. 1824, og Louise Philippine Friderike Tübel, † 2. Aug. 1829, havde foruden ham følgende Sønner: Carl Frederik, f. 11. Juli 1785, Hans Anton, f. 10. Sept. 1786, Sønand, Jens, f. 18. Marts 1790, og Ludvig, f. 17. Juli 1791 † 1799, alle fødte i Sorø. Det er aabenbart den ældste af disse Sønner Carl Frederik, der omtales i efterfølgende Brev, thi han blev 1803 Student fra Slagelse Skole¹⁾, endvidere theologisk Kandidat 23. Juli 1822, 8. Apr. 1828 Lektor i græsk Sprog og Litteratur ved Sorø Akademi og døde 28. Apr. 1864. I 1823 var han atter en Tid Patient paa Bidstrup Hospital. Brevskriveren er Lægen, Professor, Dr. med. Ole Hieronymus Mynster, f. 13. Aug. 1772 † 13. Okt. 1818, der 1802 var bleven Overmedikus ved Frederiks Hospital.

¹⁾ Kbhvn. Univ. Matr. III, 529.